

BARNEOMBUDET

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref: Vår ref: Saksbeh: Arkivkode: Dato:
   10/01819-2   Janicke Sæther Olsen   008;O;SKB   5.1.2011

Høring - forslag til endringer i opplæringslov og privatskolelov. Kompetanseregler mv.

Det vises til høringsbrev datert 20.10.2010 med forslag om endringer i opplæringslov og privatskolelov.

Høringen omfatter blant annet forslag om

- å innføre kompetansekrav for å undervise
- norsk videregående opplæring i utlandet
- utvidet opplæringstilbud i private videregående skoler
- politiattest for skolelignende aktiviteter
- endrede tilsynsregler

Innledning

Barneombudet støtter forslag om kompetansekrav for undervisning i de enkelte fag. Ombudet støtter også forslag om utvidet opplæringstilbud i private videregående skoler, og forslag om politiattest for skolelignende aktiviteter.

Når det gjelder tilsyn er det behov for nye virkemidler som sikrer at kommunene følger loven. Barneombudet viser videre til vår rapport "Forskjellen mellom å ha rett og få rett", Tilsyns- og klagesystemet i skolen nr. 4 – 2009, der vi påpeker behov for betydelige endringer i dagens klage- og tilsynsordning.

Mandat

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet skal særlig følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter. Ombudet skal av egen tiltak, eller som høringsinstans, ivareta barn sine interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter, foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet, med mer. Ombudets mandat er begrenset til barn under 18 år.

Høringsuttaalelsen

a. Kompetansekrav for å undervise

Læreren er den faktor som påvirker elevenes læring sterkest, og en lærer må ha god faglig og metodisk kompetanse. Det er bekymringsfullt at 40 % av dagens lærere ikke har fordypning i de fagene de underviser i. Barneombudet mener det var viktig å erstatte den tidligere allmennlærerutdanningen med en ny grunnskolelærerutdanning med større grad av faglig fordypning. Dette må igjen følges opp gjennom kompetansekrav for å undervise i de enkelte fag. Dagens ordning stiller kun kompetansekrav for tilsetning i en undervisningsstilling, og en overlater til rektor å avgjøre hvem som kan gi forsvarlig undervisning i de ulike fag. Dette er utilfredsstillende. Det bør innføres krav om at lærer som for eksempel underviser i matematikk, faktisk har fagkompetanse i matematikk.

Barneombudet støtter forslag om å innføre kompetansekrav for å undervise i de ulike fagene. Mangel på lærere som fyller kompetansekravene må løses ved bruk av midlertidig tilsetning av hensyn til barnets beste, jfr. barnekonvensjonen artikkel 3. Barneombudet vil oppfordre til varsomhet når det gjelder å fravike kompetansekravene. Ved etablering eller opprettholdelse av små skoler og privatskoler må hensynet til barnets beste være det førende prinsipp i tråd med de forpliktelser norske myndigheter har etter barnekonvensjonen.

b. Norsk videregående opplæring i utlandet

Akershus fylkeskommune har gjennom flere år hatt samarbeid med russiske skolemyndigheter om en norsk-russisk videregående skole i Moskva. Troms fylkeskommune står bak en norsk-russisk videregående skole i Murmansk. Barneombudet ser slike samarbeid som positive, men har ut over det ikke tatt stilling til saken.

c. Rett til utvidet opplæringstilbud i private videregående skoler

Elever med spesialundervisning har i dag rett til ekstra opplæringstid dersom de går i offentlig videregående skole. Barneombudet mener at denne retten må utvides til å gjelde alle elever med spesialundervisning som har behov for utvidet tid, uavhengig av om de går i offentlig eller privat videregående skole.

Elever som trenger ekstra opplæringstid har spesielle utfordringer som det er viktig å tilrettelegge for. Målet må være at elever som har mulighet for det, og ønske om det, sikres fullført videregående opplæring. Barneombudet mottar en del henvendelser om at det er svikt i det offentlige skoletilbudet som gjør at foreldre velger privat skole for sine barn. Krav om skolebytte blir da en tilleggsbelastning som en bør unngå.

Ombudet mener det er viktig å hindre at elever på private skoler som har behov for mer tid skal presses over på en ny skole i siste del av utdanningen. Selv om de fleste elevene vil være fylt 18 år når de fullfører videregående skole, minner Ombudet om at valg av ordning skal ta utgangspunkt i hva som er best for elevene det gjelder, jfr. barnekonvensjonen artikkel 3. I denne prosessen er det viktig å høre elevene det gjelder, jfr. barnekonvensjonen artikkel 12. Barneombudet anbefaler at det innføres en bestemmelse i privatskoleloven som er lik opplæringsloven § 3-1.

d. Politiattest for skolelignende aktiviteter

Barneombudet har i flere tidligere høringsuttalelser om politiattest bedt om at grove volds- og narkotikaforbrytelser også blir inkludert i politiattestene for personer som skal ha oppgaver knyttet til mindreårige. Ombudet ser at resosialiseringshensyn, personvernens hensyn og ressursens hensyn er viktige prinsipper. Barneombudet vil likevel fremheve at barns behov for beskyttelse, samt betydningen av å ta tillit til at barn blir ivaretatt av trygge voksenpersoner, må ha avgjørende betydning og veie tyngst når disse ulike hensynene skal veies opp mot hverandre. Vi vil i denne sammenheng fremheve FNs barnekonvensjon artikkel 19 som pålegger staten å treffe alle nødvendige tiltak for å beskytte barn mot vold og overgrep.

Videre fastslår FNs barnekonvensjon artikkel 3 at ved alle bestemmelser som angår et barn skal hensynet til barnet være et grunnleggende prinsipp. Voksne som kan utgjøre en fare for barn skal ikke jobbe med barn. Krav om politiattest bør utvides til skolelignende aktiviteter.

Vi viser til vår høringsuttalelse om ”Politiattest for personer som skal ha oppgaver knyttet til mindreårige”, sak 08/00468-2 datert 5.5.2008. Høringsuttalelsen er tilgjengelig på våre nettsider, eller en kan klikke på lenken her:

<http://www.barneombudet.no/horingsutt6/2008/horingssva3/>.

e. Endrede tilsynsregler

Barns rett til utdanning er sikret i barnekonvensjonen artikkel 28 og 29. I tillegg til at grunnutdanningen skal være obligatorisk og gratis, har staten ansvar for ”med alle egnede midler” å gjøre høyere utdanning tilgjengelig for alle på grunnlag av den enkeltes evner. Elevers rett til forsvarlig opplæring er en grunnleggende rettighet, og det er derfor nødvendig med rettsikkerhetsgarantier som sikrer at ytelsen faktisk gis elevene. Klagesystemet og tilsynssystemet skal ikke bare fange opp feil, men må også ha virkemidler som sikrer at en forsvarlig opplæring gjenopprettes.

Barneombudet har i to rapporter dokumentert at klage- og tilsynssystemet ikke fungerer etter sin hensikt. For skolesektoren viser vi til Barneombudets rapport ”Forskjellen mellom å ha rett og få rett”, Tilsyns- og klagesystemet i skolen nr. 4 – 2009. Rapporten er tilgjengelig på våre nettsider, eller en kan klikke på lenken her:

<http://www.barneombudet.no/publikasjoner/tilsyn-og-/>

Opplæringsloven legger ikke opp til reaksjoner som det er presserende for kommunene å unngå. Barneombudet mener tiden er moden for ikke alene å overlate til kommunene om de vil følge opplæringsloven, men til å iverksette virkemidler som gjør kommunene tilstrekkelig motivert til å følge loven. Av hensyn til den allmenne rettsoppfatning og av allmennpreventive hensyn, bør det reageres mot lovbrudd. Dette bør være klage- og tilsynsmyndighetens oppgave.

Behovet for nye virkemidler støttes av de funn som er gjort gjennom nasjonale tilsyn på opplæringslovens område. Utdanningsdirektoratet har i en oppsummering av felles nasjonale tilsyn uttalt at de felles nasjonale tilsyn de siste år har vist at skoleeierne i marginal utstrekning er kjent med eller følger regelverket.⁴² Utdanningsdirektoratet uttaler ”Særlig er det betenkelig at det at skoleeierne etter gjentatte nasjonale tilsyn på kravene til et forsvarlig system etter opplæringsloven § 13-10 og privatskoleloven § 5-2 i hovedsak ikke forholder seg til regelverket på dette området”.

Videre skriver Utdanningsdirektoratet:

”Det gjennomgående fraværet av fungerende systemer for internkontroll representerer en markant risiko for at elevenes rettsikkerhet ikke blir ivaretatt, og at elevene ikke får oppfylt sentrale rettigheter etter opplæringsloven, med de negative konsekvenser for læringsutbyttet og skolemiljøet dette antas å ha”.

Barneombudet anbefaler at opplæringsloven suppleres med bestemmelser som gir tilsynsmyndigheten mulighet for reaksjoner slik fylkesmannen har i barnevernloven § 6-9, for eksempel tvangsmulkt.

Med vennlig hilsen

Knut Haanes
nestleder

Janicke Sæther Olsen
seniorrådgiver